

Õiguskantsleri Kantselei

Kristjan Moora, Hannes Nelis
Jaen Teär, Anti Kukkela
Seltsing Saaremaa Põlisrahvas
MTÜ Saarte Maakogu
saarte.maakogu@gmail.com

Teie 25.02.2025

Meie 24.03.2025 nr 14-1/250465/2502086

Lugupeetud avaldajad

Küsisite õiguskantsleri kui Eesti riikliku inimõiguste kaitse ja edendamise asutuse tegevuse kohta põlis- ja hõimurahvaste õiguste kaitsel. Samuti soovisite teada ÜRO Inimõiguste Nõukoja aruande koostamise ja Välisministeeriumi veebilehelt põlisrahvaste õigusi käsitlevate dokumentide mahavõtmise kohta.

Palusite õiguskantsleril kontrollida Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 korralduse nr 146 vastavust põhiseadusele. Selle korraldusega kehtestati üleriigiline planeering Eesti mereala ja sellega piirneva rannikuala, samuti majandusvööndi teemaplaneeringu kohta. Te ei ole rahul, et kohtus pole võimalik vaidlustada Vabariigi Valitsuse kehtestatud üleriigilist planeeringut ja ka sellega, et seltsingul pole võimalik kohtusse pöörduda. Lisaks tõstasite tuulikute hooldamist puudutavad küsimused ning selle, et hoonestusloa taotlejatele ei ole kehtestatud kapitalinõudeid.

1. Vastus selgitustaotlusele

Põhiseaduse kohaselt on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa (§ 3). Välislepinguid käsitleb põhiseaduse IX peatükk.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) Põlis- ja Hõimurahvaste Konventsioon ei ole nende 29 kehtiva konventsiooni hulgas 152-st, mille Eesti on jõustanud. ILO peab põhiliseks 11 tuumkonventsiooni, millest Eestil on jõustamata kaks, mis puudutavad tööohutust ja töötervishoidu.

Õiguskantsler ei otsusta selle üle, millised välislepingud peaks Eesti sõlmima ja ratifitseerima. Õiguskantsler võib üksnes taotleda välislepingu või selle sätte põhiseadusega vastuolevaks tunnistamist alates välislepingu alla kirjutamisest (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus § 6 lg 1 p 4). Seega, kui õiguskantsler leiab, et leping või selle säte on vastuolus põhiseadusega, siis sellisel juhul on õiguskantsleril õigus esitada Riigikohtule taotlus tunnistada välisleping või selle säte põhiseadusega vastuolus olevaks.

Õiguskantsler on siiski julgustanud peamiste inimõiguskonventsioonidega seotud lepingute ratifitseerimist, nagu näiteks ÜRO lapse õiguste konventsiooni (LÕK) kaebemenetlust puudutav fakultatiivprotokoll. Samuti esines õiguskantsler Riigikogu ees ettekandega, et Pariisi kliimakokkuleppega võetud kohustusi tuleb täita selgete seaduste abil. ILO ega ka teiste ÜRO eriagentuuride konventsioonide ratifitseerimisele ei ole õiguskantsler seni üles kutsunud.

ÜRO deklaratsioonid (sh [põlisrahvaste õiguste kohta](#)) ei ole üldjuhul õiguslikult siduvad ega muutu automaatselt tavaõiguse normiks.¹ Deklaratsioonide põhimõtted võivad aga sisalduda õiguslikult siduvates dokumentides.² Näiteks LÕK puudutab põlisrahvusest laste kultuurilisi jm õigusi. Inimõiguste asutused on üks abinõu, mida inimõiguskonventsioonid kohustavad riike inimõiguste teostamiseks kasutusele võtma.³

Põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni eesmärkide täitmise kohta palutud [aruannetesse](#) ei ole õiguskantsler sisendit andnud. ÜRO Inimõiguste Nõukogu ekspertrühm palus infot eri osalistelt, sh riigilt, põlisrahvastelt ja vabaühendustelt. Kas ja kes riigi nimel sisendit andis, on asjakohane küsida Välisministeeriumilt, kes korraldab suhtlemist rahvusvaheliste organisatsioonidega ([välissuhtlemisseaduse](#) § 9 lg 2 p 2). Teised üleskutse adressaadid võivad suhelda ÜRO-ga iseseisvalt ning ei pea seda tegema riigi kaudu.

Välisministeeriumi veebilehelt dokumentide mahavõtmise kohta soovitame selgitusi küsida ministeeriumilt.

2. Vastus avaldusele

2.1 Vabariigi Valitsuse [korraldus](#) üleriigilise planeeringu kehtestamise kohta ja kohtusse pöördumine

Käsitletav Vabariigi Valitsuse korraldus on haldusakt. Riigikohtu halduskolleegium asus seisukohale, et üleriigilist planeeringut saab halduskohtus põhimõtteliselt vaidlustada nii üksikisik kui ka keskkonnaühendus (Riigikohtu määrus 14.03.2023 asjas nr [3-22-1312](#)). Riigikohus märkis ka, et üleriigilise planeeringuga ei ole tehtud lõplikku otsust konkreetsete tuulikute rajamise kohta ega ole pandud paika kõiki nende ehitamise ja käitamise tingimusi. Üleriigilise planeeringuga määrati kindlaks tuuleenergeetikaks sobivad alad (n-ö arendusalad). Kui edasistes menetlustes ilmneb, et planeeringu elluviimisega kaasneks ootamatu õigusvastane mõju, mis isikut puudutab, on võimalik edasised haldusaktid planeeringu elluviimisel (hoonestusluba jne) vaidlustada.

Põhiseaduse § 15 kohaselt on igaühel õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Igaüks võib oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toimingu põhiseadusevastaseks tunnistamist. Seega saab põhiseaduse järgi igaüks pöörduda kohtusse üksnes oma õiguste ja vabaduste kaitseks.

Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise [konventsioon](#) ehk Århusi konventsioon (art 9) annab keskkonnaasjades kohtusse pöördumise õiguse puudutatud isikutele nende õiguste või huvide rikkumise korral ning keskkonnaorganisatsioonidele praktiliselt populaarcaebeõiguse. Riigikohus on käsitanud Århusi konventsiooni art 2 lg-s 4 nimetatud isikute ühendustena ka seltsinguid kui vastava seltsingulepingu alusel ühise eesmärgi saavutamiseks tegutsevate isikute ühendusi (vt Riigikohtu halduskolleegiumi 19.03.2012 määrus asjas nr [3-3-1-87-11](#), p 26; vt ka [keskkonnaseadustiku üldosa seaduse](#) §-d 30 ja 31).

Menetlustoimingute vaidlustamine on võimalik vaid erandjuhul (vt [halduskohtumenetluse seadustiku](#) § 45 lg 3). Haldusakti andmisega (nt planeeringu kehtestamisega, hoonestusloa

¹ Vt nt õiguskantsleri [seisukohta](#) ÜRO ränderaamistiku õigusliku iseloomu kohta.

² Vt M. Kiviorg. „[Eesti ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni inimõiguskonventsioonid](#)“ – raamat „Inimõigused“, Liiri Oja (toim), Õiguskantsleri Kantselei, 2022.

³ ÜRO [kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti](#) art 2 p 2 ning [majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvahelise pakti](#) art 2 p 1.

andmisega), päädivas menetluses tehtava menetlustoimingu peale võib esitada kaebuse kahel juhul. Esmalt olukorras, kus menetlustoiming rikub iseseisvalt ja tulevasest haldusaktist sõltumatult kaebaja materiaalseid õiguseid. Teiseks olukorras, kus menetlustoimingu õigusvastasus tingib vältimatult kaebaja õigusi rikkuva haldusakti andmise tulevikus. (vt Riigikohtu 11.10.2018 määrus nr [3-17-2132](#) p 8).

Riigikogu otsustada on, kas kaebeõigust laiendada populaar- või huvikaebustega ning kas ja kuivõrd lubada isikul vaidlustada menetlustoiminguid. Pikemalt võite põhiseaduse § 15 kohta lugeda [põhiseaduse kommenteeritud väljaandest](#).

Õiguskantsler teeb järelevalvet seaduste ja muude õigustloovate aktide põhiseadusele vastavuse üle. Õiguskantsler ei tee järelevalvet haldusaktide põhiseadusele vastavuse üle. Samuti ei luba seadus õiguskantsleril anda hinnanguid kohtulahenditele.

2.2 Tuulikute püstitamine ja lammutamine

Tuulikute püstitamist ja lammutamist reguleerib üldseadusena eelkõige [ehitusseadustik](#) (avalikus veekogus oleva ehitise, hoonestusloa tingimuste muutmise ja kehtetuks tunnistamise kohta vt EhS 12. peatükk).

Ehitis, mis on ehitatud hoonestusloa alusel ja millele hoonestusloa laieneb, on hoonestusloa oluline osa ning kuulub omandiõiguse alusel hoonestusloa omajale (EhS § 113¹ lg 2). Tuulikutele kehtivad mh EhS sätestatud ohutuse, keskkonnasäästlikkuse ja asjatundlikkuse põhimõtted (EhS § 8 jj). Seega vastutab hoonestusloa omaja mh tuulikute ohutuse ja keskkonnasäästlikkuse eest. Ehitise omanik peab tagama ehitise, ehitamise ja ehitise kasutamise vastavuse õigusaktidest tulenevatele nõuetele (EhS § 19 lg 1).

Ehitusseadustikus ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete järgimise üle teostavad riiklikku järelevalvet pädevad asutused (EhS § 130 jj), mh võib pädev asutus otsustada ehitise lammutamise üle (vt EhS § 132 lg 3).

Kui Teie hinnangul on vajalik muuta või täiendada tuuleparkidega seonduvat regulatsiooni (nt kehtestada kapitalinõuded tuuleparkide hoonestusloa taotlejatele), võiksite oma ettepanekud esitada Kliimaministeeriumile. Ministeerium saab kaaluda õigusaktide muutmise või täiendamise põhjendatust.

Selgitusi planeerimisseaduse sätete kohta annab [Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium](#) ning ehitusseadustiku sätete kohta [Kliimaministeerium](#).

Loodame, et neist selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kristel Lekko
õigusteenistuse juhataja-õiguskantsleri nõunik
õiguskantsleri volitusel

Jaanus Kirikmäe 6938403, Jaanus.Kirikmae@oiguskantsler.ee
Margit Sarv 6938424, Margit.Sarv@oiguskantsler.ee